

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

«ταναντία αρχαί των όντων»
Αριστοτέλης, *Μετά τα Φυσικά*

ΑΡΑ ΠΟΥ ΟΙ ΚΑΘΕ λογής στρατηλάτες ανέκρουσαν πρύμνα, περιοριζόμενοι στη νεοελληνικότητά τους, μπορούμε για μια ακόμη φορά να αναγνωρίσουμε τις λέξεις και τα πράγματα στην εγγύτητα αλλά και στην απόστασή τους: Μακεδονομάχοι που περιορίζονται σε πολεμικά σχέδια για την πάταξη επεισοδίων στην επετειακή πορεία του Πολυτεχνείου (γνωστή πλέον διαδικασία εκκοινωνισμού νεολαιίστικων στρωμάτων)· ναρκισευόμενοι («ήρωες» και «αντι-ήρωες» της γενιάς του Πολυτεχνείου, που ανερυθρίαστα πλέον προ(σ)βάλλονται ως κύκλωμα της δημοκρατικής αριστεράς, βρίσκοντας δικαίωση στο μερίδιο εξουσίας τους (εκείνος ο εφοπλιστής που δεν είναι σαν τους άλλους γιατί είναι δικός μας... φίλτατε Δημήτριάδη): οι διανοούμενοι που σιώπησαν ως συνεπείς δημόσιοι υπάλληλοι και εκ των υστέρων στο όνομα της επιστημονικής αναρωτιούνται από στήλες εγκύριου εβδομαδιαίας εφημερίδας για τη... χρήση της ιστορίας· η σοσιαλδημοκρατία μας που ακολουθώντας το γαλλικό παράδειγμα θα μείνει γνωστή, όπως χαρακτηριστικά γράφει ο Κορνήλιος Καστοριάδης, για την εφαρμογή του νεοφιλελεύθερου προγράμματος (ήδη εξ άλλου οι κορυφές των Βρυξελλών έσπευσαν να της το αναγνωρίσουν).

Όλα αυτά, μύθος και απομύθευση ταυτόχρονα, γνωστές αντινομίες του απισχανασμένου λόγου που η λύση τους συνυφάνεται με την πράξη, ως τα ξαναστοχαστούμε υπό το φως της καντιανής διάκρισης της πράξης ως προς την αγοραστική τιμή και την αξιοπρέπεια. Ό,τι έχει τιμή μπορεί ν' αντικατασταθεί με κάτι άλλο, ισοδύναμό του, όχι όμως και η αξιοπρέπεια που αναφέρεται στη γενική μορφή της ηθικότητας και κατέχει μια εσωτερική αξία.

Η σημερινή παγκοσμιότητα είναι η παγκοσμιότητα της ανταλλακτικής αγοράς που καίτοι αναφέρεται στην οικουμενική αξία των ανθρώπινων δικαιωμάτων υπολείπεται σε αξιοπρέπεια ώστε να τα στηρίξει. Πρόκειται για μια

παγκοσμιότητα που αυτοαναιρεί τη διαλεκτική οικουμενικότητα και μερικότητα, εξαερώνοντας το έδαφος, τη χώρα επάνω στην οποία αυτή υπάρχει. Γιατί η χώρα περι-ορίζεται σηκώνοντας τείχη, δηλαδή κουλτούρα, πολιτισμό, και μέσα στην κτίση της καλλιεργεί και νέμεται (νομή, νόμος), ό,τι τείνει στην οικουμενικότητα που για την Agnes Heller δεν είναι τίποτε άλλο από την επιλογή του εαυτού μας ως ενάρετου προσώπου.

Εάν ο Pascal Bruckner μπορεί και αναγνωρίζει τα όρια μιας τέτοιας κουλτούρας στη Μεσευρώπη γιατί άραγε δεν θα μπορούσε κάποιος άλλος να τα αναγνωρίσει στο τείχος του Αδριανού στη Βρετανία, στην Πύλη του στην Αθήνα και στην «αυλού του Σελμιγιέ στην Αδριανούπολη»;

Σε κάθε περίπτωση ωστόσο πρόκειται για ένα διάλογο με το κτιστό του παρελθόντος που απελευθερώνει από την τυραννία του παρόντος. (Άραγε με τα απομεινάρια μιας άλλης κτίσης και πάνω σ' αυτά δεν κτιζόταν παλιότερα ένας νέος πολιτισμός, ριζωμά μας στην ελευθερία;) Το παρελθόν όχι ως νομιμοποιητική δύναμη του παρόντος, αλλά ως κριτική ικανότητα και πόθος ελευθερίας που για να κερδηθεί απαιτεί μια επώδυνη μαθητεία. Ίσως έτσι το κενό που άφησε πίσω της η απομάγευση του κόσμου να μη χρειάζεται να καλυφθεί με μια τεχνητή ταυτότητα που δημιουργείται δια της βίαιης σύγκρουσης με το διπλανό μας (Pierre Hassner).

Οι τεχνικοί της πολιτικής ξεχνούν ότι οι άνθρωποι είναι έτσι γιατί τους αφαίρεσαν το έδαφος, τους στέρησαν την εμπειρία κι έτσι αυτή η φτώχεια επανέρχεται δριμύτερη στο ρατσισμό και τα απεικασμάτα του (Alain Polcar), στην υλική φτώχεια και την αδυναμία αντιμετώπισής της (Axel Honneth), στην απουσία απελευθερωτικού προτάγματος, όπως αυτό του σοσιαλισμού (T.E. Mohl), στην ίδια την καταστροφή του πλανήτη.

Όσον αφορά την παμφάγο νεοελληνικότητα μπορεί να θέτει ως ανθυγιεινή τροφή τη μακεδονική σαλάτα για να συγκαλύψει την άνευ ορίων παράδοσή της, σίγουρα, ωστόσο, δεν έχει σωθεί. Οι κομμουνιστές του χθες, οι οικολόγοι και οι σοσιαλιστές που αναβαπτίζονται φιλελεύθεροι ή εθνικιστές δεν προσθέτουν τίποτε άλλο παρά μια ακόμη ανταλλακτική αξία, άχρηστη στην αγορά, αν λάβουμε υπόψη την ιστορικότητα των προβλημάτων που σήμερα μας ταλανίζουν. Προς αυτή την κατεύθυνση η μελέτη της Δέσποινας Παπαδημητρίου για τη «γένεση της ελληνικής άκρας δεξιάς» θέτει κρίσιμα προβλήματα, με βάση τη διαμάχη μοντέρνου-αντιμοντέρνου, ενώ ο Γιάννης Μεταξάς επαναπροσεγγίζει ζητήματα που αφορούν την οικολογική δημοκρατική κοινότητα.

Για όλα αυτά συνεχίζουμε όπως μπορούμε την έκδοση του Λεβιάθαν. Πιστεύουμε ότι έτσι διατηρούμε κάτι από την αξιοπρέπειά μας!

Αθήνα, 3/12/93

Γ. Ν. Μερτίκας

